

Szabadidő a kommunikációs - pedagógiai folyamatban

Prof. dr. hab. Juraj Plenковиć – HORVÁTORSZÁG

Prof. dr. habil. Juraj Plenковиć tanulmányait a zágrábi Pedagógiai Főiskolán végezte. Pedagógus, szociológus, szervezeti- és igazgatási, politológiai és humánökológiai szakértő. Számos egyetemi központ, többek között a Varsói Egyetem, a Gdański Egyetem, a krakkói Jagelló Egyetem, és a Rzeszówi Egyetem munkatársa. Több tudományos területen végez kutatásokat. Kongresszusok és tudományos konferenciák szervezője, a Tudományos Tanács elnöke. 4 tankönyv, 15 monográfia és közel 400 tudományos tanulmány szerzője, 19 alkalmi kiadvány tudományos szerkesztője, számos tudományos – köztük három nemzetközi – tanács tagja. Többféle tudományos- és társadalmi szervezet tagja.

A szabadidő általános társadalmi probléma, melyre nem csupán a nevelési-tudományos intézményekben, hanem az élet és a munka valamennyi területén alapvető igény van. A szabadidő nem állapot, hanem tartós folyamat, melyben szakadatlanul összeütközésben állnak az elavult felfogásra épülő modellek és a gyermekek, fiatalok és állampolgárok nevelésének új szükségletei.

A történelmi feltétel ismeretének hiányában, melyben a szabadidő, mint a tudományos-technikai fejlődés független része kialakult, s nem ismerve a társadalmi fejlődésben betöltött szerepét sem, nem lennének elég rugalmasak, ha a szabadidős tevékenységek felhasználásának új modelljeiben nem hangsúlyoznánk az önállóság, valamint az egyéniség és alkotás felerősödésének humanizáló, fejlődő szerepét. A szabadidő, mint szabadidős tevékenység a nevelés hatékonyságának fontos tényezője általános értelemben, különösen a gyerekek és a fiatalok nevelésében.

A szabadidő minőségibb és tartalmasabb eltöltésének eléréséhez szisztematikus munkára van szükség, mely a szabadidőre

és annak felhasználására nevel, valamint fejleszteni kell alkalmazását minden lehetséges tevékenységi modellben, melyekben kifejeződésre jut a szabad személy, a választás és az öntevékenység.

Az ösztönző nevelőknek a szabadidő minél jobb megszervezésével és funkcionális felhasználásával kellene felülemelkedniük a megrögzött megszokásokon. Elég eltévelyedés, idővesztés, nem kielégítő szervezés, motiváció nélküli tevékenység, tájékozatlanság, ügyetlenség van jelen folyamatosan, így sokan szervezetlenül, tervezés nélkül, eredménytelenül töltik el idejüket.

Ebben a kontextusban konkrét társadalmi és személyes előrelépésre van szükség tartalmi, szervezési, tervezési, szaktanári és anyagi tekintetben, annak érdekében, hogy a szabadidős tevékenységek a nevelés, képzés, kultúra, tudomány, valamint a nevelési rendszeren belüli gazdasági fejlődés egészének integrált tényezőjévé váljanak.

A szabadidő olyan, mint egy zenekar. Ha jó karmester irányítja, szépen játszik, s fordítva, karmester hiányában a zenekar harmónia nélküli, nem szimfonikus. A

szabadidős pedagógiában a zenekar-kar-mesterének szerepét a nevelő tölti be, mint kommunikátor, animátor, terapeuta, szervező, akcelerátor, demokratikus stratégia, kezdeményező és felügyelő. A nevelő állandóan buzdít, motivál, lelkesít, rávezeti a diákokat arra, hogyan fedezhetik fel saját magukat és lehetőségeiket, hogy azok fejlesztésével önmagukat, mint személyeket valósítsák meg.

Az individualizálásban és önmagunk keresésében látja a kiutat a mai helyzetből H. Lefebvre, amikor így fogalmaz: „A pedagógiai és a kulturális tévhit a kortárs világban fikciókon alapul, melyek az érzékenységnek, az érzelmességnek és a hatékonyságnak kumulatív jelleget tulajdonító régi jogi, ideológiai és politikai fikciókkal társulnak.” Látható, hogy ez a tévhit és ennek hatásai a művészet (és a szabad tevékenységek) területén érhetők leginkább tetten.

E régi életmodell szerint minden megszorozódik: a tudat, az emlékezés, és azáltal marad fenn, hogy ily módon erős alkotót ébreszt, vagy azáltal, hogy a technikákat felváltja a spontaneitás. Valójában azonban egyik sem célravezető. A tettek, a tudatok és a technikák felhalmozása az ezeket kísérő hatalmas fogysztással csak tönkreteszi az emberiséget. A kommunikációs-pedagógiai folyamatban a szókra-tészi majeutikánál kell kezdeni, mely az egyént keresi és találja meg. Felfedezni őt a tudattalan organizmusban – ez az első és utolsó megbízatása az egészséges szabadidős pedagógiának.

Ha és amikor ez bekövetkezik, a siker fele elérhető, amennyiben magát az egyént saját alkotói tevékenységeinek fokozásával vezetik tovább, melyekkel az élet értelméhez jut el. Tudja, ki ő, és mit kellene tennie ahhoz, hogy ne csupán a szabadidejét töltsse ki, hanem hogy meg is valósítsa önmagát.

A nevelő pedagógiai felfogása szerint minden embernek vannak bizonyos érényei és bizonyos képességei. Ezért nem lehet mindent tudó emberként nevelni, hanem meg kell találni legerősebb pontját, és e köré a pont köré kell koncentrálni mindent: képzettséget, hivatást, szabadidős tevékenységeket. Ekkor az ember gyorsabban fejlődik, és automatikus személyiséggé érik, akiről már nem szükséges gondoskodni, hiszen saját maga vezetője lesz. Nem fog többé krízisbe és destrukcióba esni, hanem töretlenül építi személyiségét, miként a mikrokozmosz a makrokozmoszban.

Ezekből az általános álláspontokból következik, hogy a szabadidős pedagógiában a nevelőnek, mint kommunikátor (s nem mint kizárólagos előadó), és mint terapeuta kell képeznie magát, aki segít, és akkor segít, amikor az szükséges a saját kultúra fejlődésének fokozásához.

Az ilyen nevelő legnagyobb művészete és legszembeötlőbb megkülönböztető jegye a jó kommunikációban rejlik. Ezért a szabadidős pedagógiában a nevelőnek a média tökéletes ismerőjének kell lennie. S nem csak ismerőjének, hanem kommunikátorának, mentorának, vezetőjének, hiszen a szabadidős pedagógia tömegkommunikációs eszközöket használ (rádió, televízió, újság, különböző illusztrált kommunikációs eszközök és mai modern médium). A régi nevelőtől eltérően, aki csak előad és vizsgáztat, a szabadidős pedagógia nevelője tanítva teremtő.

A prométheuszi életmód a „szabadidőt” és a szabad tevékenységeket „emberi drámaként” definiálja, mely egyaránt tartalmaz sikereket és kudarcokat, benne szép pillanatokkal. Ennek az életfelfogásnak is megvan a maga maximája: a nehézségekben őrizd meg méltóságod, a sikerekben

ne kérkedj. A régi görögök így mondták: „panta metron estin” (minden mérték). S ez azt jelenti, hogy az ember olyan alkotói irányultságban él, melyben állandóan, drámaian ki van téve önmaga, a környezet, és a társadalom próbájának, s ily módon valósítja meg saját emancipációját.

A „szabadidő” kontextusából szemlélve, mindez a spontán tevékenység (játék), a hobbi és a vele együttműködő, az azt erősítő alkotás területén való létet jelenti, olyan utat, melyen felfedezhető az emberi egzisztencia értelme. Világi hármasság ez, s aki önmagában képes ezt megvalósítani, az tudja, miért jött világra, miért dolgozik, és miért foglalkozik szabad tevékenységekkel.

Különösen, amikor az ifjúság és a „szabadidő” viszonyáról van szó, a vizsgálatok azt mutatták, hogy a fiatalok nem kritikusak, kevés élettapasztalattal rendelkeznek, s mindenek felett hiperaktívak, tehát könnyen alárendelődnek a „szabadidő” kóros formáinak. Ebből következik a társadalomra rótt feladat:

- olyan klubok és más intézmények megnyitása, melyekben pozitív „szabadidős” tevékenységek számára nyílhat lehetőség,
- minden ilyen intézményben kompetens „szabadidős” szervezők legyenek, akik motiválják a fiatalokat, vezetik őket, illetve a „szabadidő” eredményeit kutatják, s azt, miként hajthatók végre olyan kiegészítő, preventív tevékenységek, melyek az ifjúságot megfékezik, és nem térítik el negatív irányban normális fejlődésében.

Ebből fakadóan elengedhetetlen a „szabadidő” kutatásainak megkezdése, hiszen ezek a kutatási eredmények mutatják meg a „szabadidős” program további fejlődésének irányát, másrészt a „szabadidő” káros formáiból fakadó következmények megfé-

kezéséhez és terápiájához is iránymutatást adnak. Hiszen az ifjúság szabad tevékenységei nem mehetnek végbe jó animátorok, szervezők és vezetők nélkül, s ezzel együtt elengedhetetlen olyan szakemberek előkészítése is, akik az iskolák, klubok, és egyéb „szabadidős” szervezetek moderátoraiává válnak. Ezzel egyidejűleg meg kell tisztítani a felnőttek és a fiatalok szabad tevékenységeit az olyan kóros formáktól, mint a passzivitás, a csúcsteljesítmény hajszolása, szerencsejáték, a pulp and kitsch, a divat és a reklámok káros hatásai.

Az ifjúság szabadidejét vizsgáló interdiszciplináris kutatások rámutattak, hogy szükség van a szabadidő pozitívista formáin való felülemelkedésre, melyek dehumanizálják és lealacsonyítják a fiatalságot, továbbá kiemelték a pozitív irányba terelő, és az ifjúság az önaktualizáció szerinti mindenirányú fejlődéséért felelős aktív szabadidő elveit, módjait és programjait.

A szabadidő kreatív működik. Ma mindenki számára elérhető, hogy eljusson a szabadidő meghatározásához, s hogy tudományosan közelítsük meg ezt a problémát.

ÖSSZEFOGLALÁS

Napjainkban a szabadidő problematikája egyre gyakrabban válik tudományos kutatások tárgyává különböző megközelítésekben. A szabadidő fogalma annak értelmezésétől függően különbözőképpen fogható fel. Ez a kérdéskör manapság kétségtelenül problémát jelent, melyen szociológiai, pedagógiai és filozófiai tekintetben is el kell gondolkodni. A szabadidő minőségibb és tartalmasabb eltöltésének eléréséhez szisztematikus munkára van szükség, mely a szabadidőre és annak felhasználására nevel, valamint fejleszteni kell minden lehetséges tevékenységi modellben való alkalma-

zásának szükségét, melyekben kifejeződéésre jut a szabad személy, a választás és az öntevékenység. Ebből az okból elengedhetetlen a „szabadidő” kutatásainak elindítása, hiszen ezek a kutatási eredmények mutatják meg a „szabadidős” program további fejlődésének irányát, másrészt a „szabadidő” káros formáiból fakadó következmények megfékezéséhez és terápiájához is iránymutatást adnak. A kérdés megfogalmazása tehát még sürgetőbb, mint valaha: hogyan kell eltölteni a szabadidőt, és hogyan kell megszervezni? Ez a kérdés különösen a fiatal nemzedéket érinti, mely még nem képes kellően felfogni az idő és az érték súlyát.

SUMMARY

LEISURE TIME WITHIN THE COMMUNICATIVE-PEDAGOGICAL PROCESS

These days, the problem of leisure time is becoming the subject of scientific researches more and more often and this topic is being approached from different points of view. Depending on the interpretation, the concept of leisure time can be understood in many different ways. Without doubt, nowadays this topic constitutes a grave problem, which has to be dealt with from sociological, pedagogical and philosophical standpoints as well. Systematic work is needed to ensure that leisure time is spent in a way that means higher quality and embraces more content. This work has to be directed towards the means by which free time can be made worthwhile. It is also essential to develop the necessity of its application within all possible models of activity; through these activities, the option and auto-dynamism of the free person are expressed. For this rea-

son, the initiation of researches dealing with leisure time is indispensable since it is the result of these that can mark the direction of the development of leisure time activities; on the other hand, these results can help professionals find out how to curb the consequences emerging from the harmful ways of spending leisure time and they also can contribute to the successful therapy of these problems. Thus the forming of the following question has become more urgent than ever: How should leisure time be spent and in what way should it be organized? This question especially affects the young generation who is not yet able to comprehend the essence and the significance of time and values.

IRODALOM

Lefebvre H., *Kritika svakidašnjeg života*, Zagreb 1988.

Pleković J., *Mladi i vreme po voji*, Hrvatsko komunikološko društvo, Rijeci 2004.

Pleković J., *Slobodno vrijeme i odgoj*, Zadar 1997.

Pleković J., *Slobodno vrijeme mladeži*, Društvo prijatelja Hrvatska–Japan, Rijeka 2004.

Pleković M., *Social and communication aspects of media digitilization*, *Society and Technology*, *Informatologija sep.spec.* no.10, 2006.

Pleković M., Tomažić Tina; *Efikasnost i profitabilnost u kontekstu industrije masovnih medija*, *Informatologija*, 41, 2008.

Zimny J., *Ku wychowaniu katolickiemu*, *Wokół pedagogii katolickiej*, *Stalowa Wola-Sandomierz* 2007.